

ДІАГНОСТИКА БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Н.М. Третяк

Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), natali_m2008@ukr.net

Міцний фінансовий стан вітчизняних сільськогосподарських підприємств залежить від його належного фінансового забезпечення. В умовах економічної кризи, для більшості сільськогосподарських підприємств основним джерелом фінансового забезпечення є власний капітал. В той же час, банківське кредитування не поступається своїх позицій і залишається одним із основних джерел фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств.

Банківському кредитуванню сільськогосподарських підприємств приділяється багато уваги, оскільки сільськогосподарське виробництво є сезонним. Найбільша частка витрат припадає саме на весняно-літній період, у зв'язку з цим у сільськогосподарських підприємств не вистачає власних коштів на проведення весняно-польових робіт і тому воно змушено залучати ресурси в банківських установах.

В Україні проблему банківського кредитування постійно вивчають і досліджують відомі вчені економісти, зокрема: В. Борисова, О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Лайко, Г. Підлісецький, П. Саблук, В. Чупіс та інші. Прогалини, які залишаються після вивчення та розв'язання проблеми банківського кредитування, потребують подальшого дослідження, це і формує мету даної розвідки.

Станом на 1 грудня 2010 року, за оперативними даними Національного банку, в Україні 1848 сільськогосподарських підприємств залучили кредитних ресурсів в обсязі понад 26877 млн. грн. Із залучених коштів, короткострокових кредитів – понад 9,3 млрд. грн., середньострокових – понад 14,4 млрд. грн., а довгострокових – понад 3,2 млрд. гривень.

Питання пролонгації кредитних договорів є також актуальними для сільськогосподарських підприємств. Станом на 30 жовтня 2010 року пролонговано кредити для 277 підприємств на загальну суму 732,0 млн. гривень[1].

За даними Національного банку України спостерігається збільшення обсягів кредитування сільськогосподарських підприємств, у 2008 році сума зростання обсягів кредитування у порівнян-

ні з 2007 роком становила 12326 млн.грн. (табл. 1). Проте, такій тенденції завадила світова фінансова криза і вже у 2009 році обсяг кредитування сільськогосподарських підприємств збільшився лише на 218 млн.грн. у порівнянні з даними за попередній рік. Станом на 01.12. 2010 року сума виданих кредитів аграрному сектору економіки зменшилася на 2153,0 млн.грн. Залишається також надзвичайно високою процентна ставка за банківськими кредитами, якщо у 2007 році процентна ставка становила у середньому 14%, то у 2009 році майже 20%. Проте, процентна ставка за банківськими кредитами виданими у національній валюті сільськогосподарським виробникам залишається надто високою, на рівні 24%, а в деяких областях навіть перевищує 25% [1].

Достатній рівень ліквідності банків, зниження облікової ставки Національного банку до 7,75 відсотків та обмеження кола позичальників сприяли збереженню низхідного тренду інтегрованої процентної ставки за кредитами, розмір якої у 2010 році становив 15,8% річних, а за кредитами виданими у національній валюті низхідний тренд сягнув позначки 16,7% річних. Вартість кредитів в іноземній валюті коливалася навколо позначки 10,0% річних, що на 1,1 процентного пункту менше ніж у 2009 році. [2].

Таблиця – Аналіз банківського кредитування сільськогосподарських підприємств за 2007 - 2010 роки

Показник	Роки				Абсолютне відхилення	
	2007	2008	2009	01.12. 2010	2009-2008 р.	2010-2009 р.
Обсяг кредитування, млн. грн.	16487,0	28812,0	29030,0	26877,0	218,0	-2153,0
Питома вага кредитування сільськогосподарських підприємств у загальному обсязі виданих кредитів, %	6,21	6,49	6,45	5,6	-0,04	-0,85
Середньооблікова процентна ставка за наданими кредитами, %, у т.ч.:	14,00	18,10	19,20	15,8	0,10	-3,4
у національній валюті, %	15,40	19,30	23,20	16,7	3,90	-6,5
в іноземній валюті, %	10,20	14,10	11,10	10,0	-3,8	-1,1
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі виданих кредитів, %	7,20	7,40	6,90	7,8	-0,50	0,9

У 2010 році збереглася значна диференціація процентних ставок за кредитами у національній валюті у регіональному розрізі. Спостерігалось зменшення розриву між мінімальною та середньою вартістю кредитів, що свідчило про концентрацію кредитів у обмеженому колі надійних позичальників. Найдешевші кредити надавалися банками у регіонах з достатніми фінансовими ресурсами та великими кредитоспроможними клієнтами (агрохолдингами), у таких як Миколаївська та Дніпропетровська області (13,5% річних), м. Київ та Київська область (14,6% річних). Найвищою процентна ставка за кредитами у національній валюті була в Житомирській області – 26,2% річних [2].

Висхідною динамікою характеризувалося кредитування аграріїв на строк понад 5 років та на строк від 1 до 5 років, приріст за рік становив 5,2%, що певною мірою стало результатом пролонгації раніше наданих кредитів. Одним із чинників скорочення короткострокового кредитування, і, насамперед кредитування в іноземній валюті, стала дія обмеження на кредитування в іноземній валюті, запровадженого Національним банком України. У цілому за 2010 рік заборгованість за кредитами в іноземній валюті знизилася на 24,3%, в той час як за кредитами у національній валюті – зросла на 14%.

Негативним моментом можна вважати той факт, що питома вага виданих кредитів сільськогосподарській галузі залишається надзвичайно низькою і становить у 2010 році 7,8%, тоді як питома вага кредитування підприємств торгівлі становить 35,8%, а підприємств переробки – 22,7% від загального обсягу виданих кредитів в економіку країни.

За статистичними даними Національного банку, станом на 01.10.2010 року загальна сума заборгованості за кредитами, наданими сільськогосподарським підприємствам становить 54,8 млрд. гривень, що складає 11,2 % від загального обсягу кредитів, наданих в економіку країни. Складною залишається ситуація з простроченою заборгованістю за кредитами, залишки якої на кінець 2010 року перевищували рівень 2009 року на 4,7% і становили 3,3 млрд.грн.

Розширенню доступу сільгоспвиробників до кредитних ресурсів банків сприяє прийнята Урядом постанова від 11 серпня 2010 року № 794 «Про затвердження Порядку використання у 2010 році коштів Стабілізаційного фонду для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів»[1].

Зазначеним Порядком передбачено надання підприємствам агропромислового комплексу на конкурсній основі компенсації відсоткової ставки за залученими, як у поточному році кредитами, так і за кредитами, залученими у 2006-2009 роках, у національній та іноземній валюті.

Компенсація надається позичальникам за кредитами, залученими у національній валюті у розмірі подвійної облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків за користування кредитами, та в іноземній валюті у розмірі 10 відсотків річних, але не вище розмірів, передбачених договорами.

Крім того, Порядком передбачено здешевлення кредитів деякій категорії позичальників за залученими у 2009 та у поточному роках довгостроковими кредитами в розмірі 90 відсотків кредитної ставки, які спрямовані на будівництво виробничих приміщень, необхідних для виробництва продукції тваринництва і птахівництва, сховищ для зберігання зерна, овочів та фруктів, а також на будівництво оптових ринків сільськогосподарської продукції.

За підсумками роботи комісії Мінагрополітики станом на 25.10.2010 р. до регіонів перераховано кошти для здешевлення кредитів в обсязі 415,0 млн. гривень[1].

За даними діагностики банківського кредитування сільськогосподарських підприємств визначено слабкі та сильні сторони банківського кредитування, досліджено висхідні та низхідні тренди обсягів виданих кредитів, розмірів процентної ставки та строків кредитування.

Література:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. www.bank.gov.ua- сайт НБУ.